

Nordisk premiär för höjdfilm

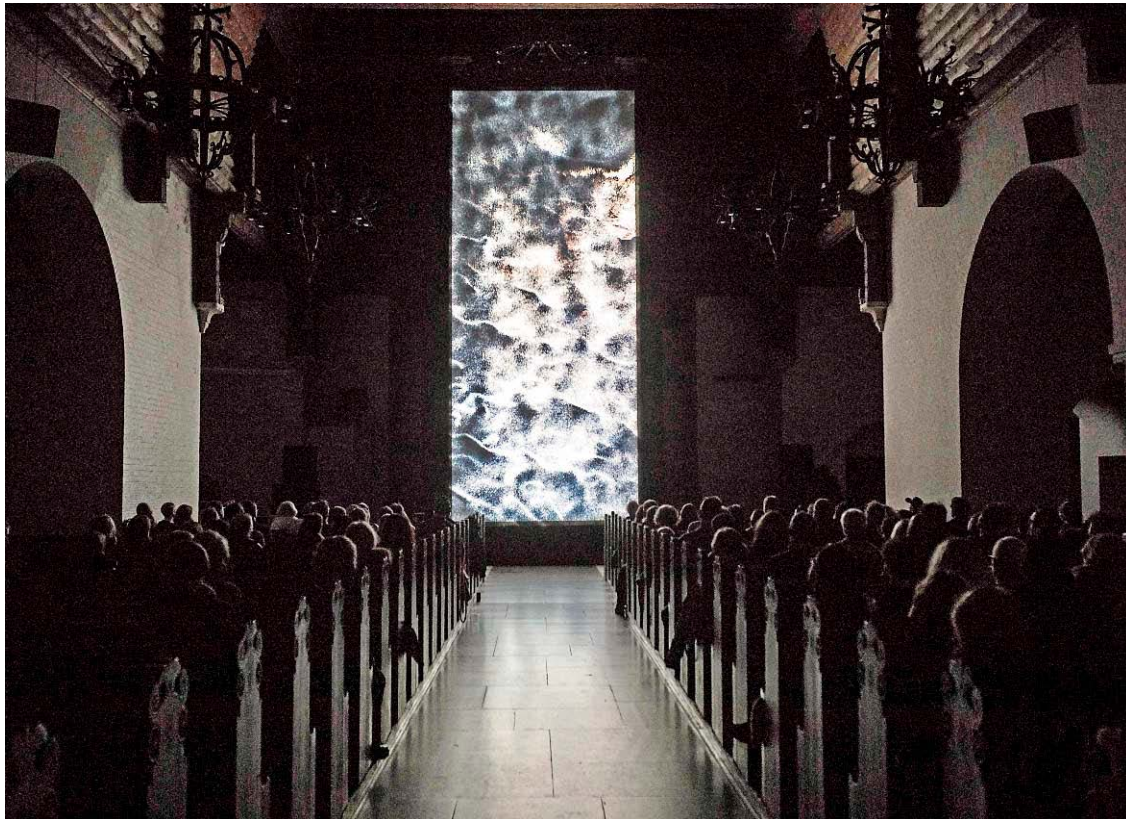
Film på höjden i stället för på bredden, Vertical cinema, visades för första gången i Norden under Göteborgs filmfestival. Premiären skedde i samarbete med Svenska kyrkan.

Masthuggskyrkan i Göteborg förvandlades tillfälligt till biosalong med en hög, långsmal bioduk framme i koret. Nio korta filmer, mellan 4 och 18 minuter långa, visades för en nyfiken premiärpublik. Under den vertikala filmrörelsens blott femåriga historia har det ofta varit just kyrkor som använts som lokaler.

Det är den generösa takhöjden som avgör. Men det finns också något i filmernas innehåll som rymmer kyrkorummet. Vertikal film befinner sig i skärningspunkten mellan konst och meditation.

– **BETONINGEN** på den visuella upplevelsen i stället för på orden påminner om när vi i kyrkan låter liturgin och bilderna få bära i gudstjänsten. Då kommer man åt något bortom. Vertikal film är nästan kroppens upplevelse av film, snarare än hjärnans reflekterande, säger Mikael Ringlander, projektledare för Kultursamverkan Göteborgs stift.

Han har tillsammans med

Filmen Deorbit av Makino Takashi avslutade den vertikala filmvisningen i Masthuggskyrkan.

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

Charlotte Wells, kyrkans handläggare för kulturfrågor, och Marika Palmdahl, församlingsherde i Masthuggs församling, deltagit för Svenska kyrkans räkning i projektet att introducera vertikal film i Norden. Ett initiativ som kom från Jonas

Holmberg, chef för Göteborgs filmfestival.

FILMERNÄR experimentella och mestadels nonfigurativa, en del består enbart av växlande mönster och färger. Ljudet är starkt och känslomättat.

– Det är verkligen annorlunda, säger Charlotte Wells direkt efter visningen.

– Filmen "Chrome" var otroligt vacker med starka färger, och filmen "Deorbit" kändes både som apokalyps och skapelse. Det är många lager i det här! Men hur

FAKTA

Vertikal film

- Vertical cinema är en rörelse som startades 2013 av en grupp filmskapare i Rotterdam, Nederländerna.
- Har förutom i Europa visats i USA och Australien. Under Göteborgs filmfestival var det premiär i Norden.
- Visas med specialbyggd projektor på en skärm med cinemaskopdimensioner (mellan 8 och 20 meter hög och minst 3,4 meter bred).

man upplever filmen har också att göra med vad var och en tar med sig in. Även att vi sitter i ett kyrkorum påverkar.

Från sin plats på orgelläktaren kunde Charlotte Wells följa hur olika besökarna reagerade: kramar, protester, upplivade miner. Några gick i pausen med kommentaren att "nu vet jag vad vertikal film är".

Församlingssherde Marika Palmdahl var nöjd med premiären:

– Vertikal film är ett oerhört direkt medium. Jag blev så berörd att jag nästan ville gråta.

BRITA HÄLL

010-199 34 63

brita.hall@kyrkanstidning.se

Korrupt kyrka tar socialismens plats

BOK

Med Guds hjälp. Om religion och politik i Ryssland, Polen och Ungern

Gabriel Byström
Ordförande förlag

Enligt marxistisk teori skulle religionen vara en överbyggnad som vittrar bort efter socialismens seger. Och visst gjorde efterkrigstidens reellt existerande socialistiska system i det Sovjetstyrede Östeuropa sitt bästa för att hålla religion och kyrka borta från samhällssenen. Men det skedde snarare med tvång än till följd av någon lagbunden historiematerialistisk utveckling.

Nu, några årtionden efter kommunistsystemens sammanbrott, synes religionen vara tillbaka och då främst som ett maktspråk och en begreppsvärld för en rå, främlingsfientlig och auktoritär, nationalism.

Det är temat för Gabriel Byströms nya reportagebok om religion och politik i Ryssland, Polen och Ungern. Författaren gav för några år sedan ut en uppmärksam och prisad skild-

ring av utvecklingen bort från demokrati och mänskliga rättigheter i Ungern, *Tystnadens triumf*. Här koncentrerar han sig på det religiösa inslaget i den negativa utvecklingen och utvidgar framställningen till Ryssland och Polen.

BOKEN HAR sitt stora värde som ytterligare ett bidrag till bevakningen och skildringen av den pågående och fortsatt starka extremhögervägen och urholkningen av demokrati och mänskliga rättigheter i stora delar av Europa.

Tesen om reaktionär religion som substitut för kollapsad och komprometterad socialism är bestickande och lätt att instämna i. Det är sorgligt och skrämmande, men inte ologiskt, att demokratin är sårbar i samhällen med kort och avbruten, om ens någon, historia med demokratisk utveckling, offentlig idédebatt och levande frivilligorganisationer. Där finns då mest kyrkor med tydliga orubbliga värden och historisk nationell förankring att ge den nya nationalismen högre syften.

Men för att hålla som bok krävs mer än ett reportage med ofta intressanta intervjuer och samtal. Läsaren har rätt att förvänta sig bakgrund, samman-

Journalisten Gabriel Byström undersöker hur kyrkorna i tre europeiska länder går maktens ärenden.

FOTO: OLA KJELBYE

hang och teologisk analys, inte bara som här fragmentariska skisser av de olika kyrkotraditionerna och deras betydelse.

VI BEHÖVER djupare kunskap om den ortodoxa teologin och dess självklara identifikation mellan kyrka, nation och statsmakt. Den ryska nationen har på ett sätt alltid varit ett mer religiöst än politiskt projekt. Det passar väl in med Putins ryska renässans men får komplikationer i hans ambitioner för det vidare post-sovietiska området med deras olika religiösa traditioner. Och hur

ska i längden ortodoxins motstånd mot västerlandets liberalism förenas med de kosmopolitiska konsumtionsidealerna som så präglar de nya eliterna i Moskva?

OCKSÅ i Polen är kyrkan en större del av nationen än staten, högst konkret i de historiska perioder då Polen varit utplånad som självständig stat. Men i den romersk-katolska traditionen är kyrkan en självständig aktör och makthavare. I detta blev den polska kyrkan en till slut oövervinnelig mobiliserande kraft mot kommunistregimen. Som lie-

» Tesen om reaktionär religion som substitut för kollapsad och komprometterad socialism är bestickande och lätt att instämna i.

rad med den nya makten förlorar kyrkan i intresse och inflytande.

Ungern är religiöst splittrat och sekulariserat likt det mesta av Central- och Västeuropa. När ledaren Viktor Orbán nu återoppar kristna värden i kampen mot flyktinginvandring och ett muslimskt hot, är det knappast tecken på någon kristen renässans utan samma ungerska tankegång som annan europeisk främlingsfientlighet.

Det gör ju inte saken bättre. Här måste kyrkorna i stället höra upp med att underordna sig makten och hitta tillbaka till evangeliets grundbudskap. Några sådana kyrkliga oppositionsröster får också förtjänstfullt plats i Gabriel Byströms framställning.

ANDERS MELLBOURN